

Sygn. akt II AKa 65/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Witold Franckiewicz
Sędziowie:	SSA Wiesław Pędziwiatr SSO del. do SA Robert Zdych (spr.)
Protokolant:	Iwona Łaptus

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Marka Szczęsnego

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2014 r.

sprawy **T. S. (1)**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie

z powodu apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy

z dnia 8 listopada 2013 r. sygn. akt III Ko 262/13

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

II. stwierdza, że wydatki związane z postępowaniem odwoławczym ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

W dniu 21.06.2013r. T. S. (1) złożył wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie go przez Sąd Rejonowy w Świdnicy w sprawie II K 133/04 w okresie od dnia 29.12.2004r. do dnia 20.04.2005r. Wysokość żądanej kwoty określił na 300zł. za każdy dzień aresztu. W dniu 27.06.2013r. wniosek swój sprecyzował żądając zasądzenia kwoty 20.000zł. tytułem odszkodowania oraz 22.000zł. tytułem zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2013r. Sąd Okręgowy w Świdnicy sygn. akt III Ko 262/13 oddalił żądanie wnioskodawcy.

Zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. M. kwotę 147.60zł. tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej T. S. z urzędu.

Jednocześnie kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku złożył pełnomocnik T. S. (1), zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 5 k.c. w zw. z art. 558 k.p.k. przez uwzględnienie przez Sąd I instancji zarzutu przedawnienia roszczenia na mocy art. 555 k.p.k. pomimo że podniesienie zarzutu przedawnienia roszczeń wnioskodawcy w świetle zgromadzonego materiału dowodowego pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego (art. 5 k.c.).

Podnosząc powyższy zarzut wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz T. S. (1) kwoty 20.000zł. tytułem odszkodowania oraz 22.000zł. tytułem zadośćuczynienia za oczywiście niesłuszne aresztowanie, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Apelacja nie jest zasadna.

Zarzut skarżącego o niezasadnym uwzględnieniu przez Sąd Okręgowy podniesionego przez prokuratora zarzutu przedawnienia roszczeń jest nietrafny.

Zdaniem pełnomocnika wnioskodawcy to na sądzie orzekającym (a nie na wnioskodawcy) w przypadku zgłoszenia zarzutu przedawnienia ciąży obowiązek zbadania czy nie pozostaje on w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego.

Odnosząc się do tak kategorycznego stwierdzenia apelującego należy zwrócić uwagę na rozbieżność poglądów w orzecznictwie dotyczących tej kwestii, będącą konsekwencją oceny charakteru roszczenia wskazanego w art. 552 k.p.k.

Na wyłącznie cywilnoprawny charakter tego roszczenia, odesłanie w art. 558 k.p.k. do przepisów procedury cywilnej i wynikającą stąd zasadę kontradiktoryjności wskazano m.in. w wyrokach SA w Krakowie (wyrok z dnia 4.03.2003r. II AKa 33/03, wyrok z dnia 28.05.2013r. II AKa 93/13) oraz SA we Wrocławiu (wyrok z dnia 12.04.2012r. II AKa 90/12). Przyjęcie tej koncepcji oznacza, iż to wnioskodawca winien wykazać okoliczności usprawiedliwiające przekroczenie terminu określonego w art. 555 k.p.k. oraz to, że uwzględnienie zarzutu przedawnienia stałoby w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego.

Druga grupa wyrażanych poglądów, wskazując na umiejscowienie przedmiotowej regulacji w przepisach ustawy - kodeks postępowania karnego oraz odesłanie w art. 558 k.p.k. jedynie posiłkowo do przepisów procedury cywilnej, roszczeniu temu nadaje przymiot quasi cywilnoprawnego (tak SN np. w wyroku z dnia 2.09.2003r. II KK 391/02, SA w Katowicach w wyroku z dnia 17.01.2013r. II AKa 511/12). Zajmując takie stanowisko podkreśla obowiązek sądu orzekającego badania czy podnoszony zarzut przedawnienia nie narusza zasad współzycia społecznego.

To podkreślenie rozbieżności poglądów, odnoszące się do tak autorytatywnie przedstawionego stanowiska apelującego, ma jednak w niniejszej sprawie znaczenie wyłącznie teoretyczne.

Słusznie bowiem zauważył Sąd I instancji, że ani wnioskodawca ani jego pełnomocnik nie podali żadnych okoliczności, które miałyby uzasadnić przekroczenie terminu do dochodzenia roszczenia lub wskazujących na naruszenie zasad współzycia społecznego w przypadku uwzględnienia zarzutu przedawnienia.

Wbrew twierdzeniu autora apelacji to dopiero w piśmie T. S. z dnia 28.11.2013r. (a więc już po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy) pojawił się argument o niezajomości prawa i braku stosownego pouczenia o możliwości dochodzenia roszczeń z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania, zaś w uzasadnieniu środka odwoławczego okoliczności dotyczące stanu zdrowia wnioskodawcy.

Jest oczywistym, że nie mogąc odnieść się do tych argumentów Sąd I instancji podkreślił jedynie trwającą ponad 8 lat bierność T. S. w dochodzeniu swoich praw

Należy zauważyć, że z uwagi na stwierdzenie zaistnienia formalnych przesłanek podniesionego zarzutu przedawnienia sąd orzekający zwolniony był od merytorycznej oceny zasadności zgłoszonych przez wnioskodawcę roszczeń. Jednakże, prawdopodobnie by podkreślić, że takie rozstrzygnięcie także społecznie jest zasadne Sąd Okręgowy odniósł

się do wskazanych we wniosku argumentów, konstatując, że tymczasowego aresztowania T. S. w sprawie II K 133/04 Sądu Rejonowego w Świdnicy nie można uznać za niewątpliwie niesłusznego.

Podkreślenia wymaga, że podnoszone przez wnioskodawcę okoliczności odnoszące się do zasadności zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego nie mogą mieć żadnego znaczenia albowiem nie dotyczą one podstaw rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, tak jak i wyrażona przez T. S. subiektywna ocena niewłaściwości aresztu i wynikających z niego dolegliwości nie jest przesłanką dla uznania, że zgłoszony zarzut przedawnienia jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego.

Jako przyczynę niedotrzymania terminu określonego w art. 555 k.p.k. oraz przesłankę zastosowania art. 5 k.c. skarżący powołuje przede wszystkim stan zdrowia wnioskodawcy.

Poza jednak stwierdzeniem, że jest to osoba z poważnym defektem psychicznym, bardzo niezaradna życiowo autor apelacji nie przedstawia żadnych okoliczności, które taką tezę by uzasadniały.

Dla oceny wagi tej przesłanki należy odwołać się do danych zawartych w aktach Sądu Rejonowego w Świdnicy II K 133/04 i znajdujących się w nich opinii sądowo – psychiatrycznych.

Obrazują one stan psychiczny T. S. w toku toczącego się postępowania, a z uwagi na krótki okres przedawnienia roszczeń z art. 552 k.p.k. są wymierne dla stwierdzenia, czy w istocie ówczesny stan psychiczny wnioskodawcy utrudniał mu czy wręcz uniemożliwiał dochodzenie swych uprawnień.

Zauważyć należy, że zarówno opinia z dnia 6.10.2003r. jak i opinia z dnia 31.01.2005r. zawierają tożsame wnioski. Wskazują one na prawidłową świadomość i orientację T. S., poziom sprawności intelektualnej w granicach przeciętnej oraz inteligencję na poziomie otrzymanego wykształcenia (ukończone technikum), środowiska i doświadczenia życiowego, bez ubytków i deficytów.

Stwierdzona przez biegłych u badanego ograniczona zdolność do pokierowania swoim postępowaniem odnosząca się do zarzucanych w tym postępowaniu T. S. czynów była wynikiem osobowości paranoicznej; te nietypowe reakcje występowały jednak tylko na podłożu sytuacyjnym (rodzinnym). Ta okoliczność miała więc znaczenie wyłącznie orzecznicze w danej sprawie.

Te dowody pozwalają na uznanie, że wnioskodawca nie jest osobą o obniżonym poziomie intelektualnym, nie jest też osobą chorą psychicznie, które to okoliczności mogłyby zaważyć na jego zdolności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, w szczególności obrony swych praw i dochodzenia roszczeń z tytułu doznanych krzywd.

Należy zaakcentować, że jedynie szczególne, wyjątkowe przeszkody, które w sposób realny uniemożliwiły dochodzenie roszczenia we wskazanym w ustawie terminie mogłyby pozwolić na uznanie, że zarzut przedawnienia należałoby uznać za sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Nie można do nich zaliczyć rzeczywistego stanu zdrowia wnioskodawcy.

T. S. nie jest też osobą nieporadną życiowo, przeczy temu chociażby ilość i charakter sporządzonych przez niego pism znajdujących się w powołanych wyżej aktach sprawy, jak i wskazywana wówczas przez niego motywacja zachowań.

Nie można uznać za trafny argumentu o braku znajomości prawa, nieświadomości sposobu i terminu dochodzenia roszczeń.

Poza odwołaniem do paremii ignorantia iuris nocet należy zauważyć, że nic nie stało na przeszkodzie aby T. S. skorzystał z fachowej pomocy prawnej. W swych pismach w trakcie toczącego się postępowania karnego wyrażał on niejednokrotnie ocenę o niesłusznosci i zbędności stosowanego wobec niego aresztu tymczasowego.

Aktywność ta mogła bez przeszkód być wyrażona także po uchyleniu tego środka zapobiegawczego poprzez złożenie własnoręcznie sporządzonego (nawet nieporadnie sformułowanego) żądania odszkodowania za krzywdę, której w

swoim mniemaniu doznał. Tymczasem przez okres ponad 8 lat T. S. takich działań zaniechał, pomimo posiadania ku temu obiektywnych możliwości.

Oczywiście inaczej należy spojrzeć na sytuację, gdy okres przekroczenia terminu wskazanego w art. 555 k.p.k. jest krótki i wpływ na to miały istotne czynniki natury faktycznej czy prawnej, inaczej zaś gdy okres ten jest bardzo długi, a niedochowanie terminu jest wynikiem zaniedbań ze strony osoby dochodzącej roszczenia.

Podniesienie zarzutu przedawnienia obliguje sąd do wydania orzeczenia o oddaleniu dochodzonego żądania i takie rozstrzygnięcie jest zasadą; wyjątkiem zaś sytuacja jego nieuwzględnienia i merytorycznego odniesienia się do złożonego wniosku. Jednakże, aby taki wyjątek nastąpił niezbędne jest wykazanie, że przekroczenie terminu do dochodzenia roszczenia nastąpiło z powodu obiektywnych, poważnych przeszkód i uwzględnienie złożonego przez prokuratora zarzutu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W przypadku T. S. nie sposób mówić o wystąpieniu takich okoliczności.

O kosztach nie opłaconej obrony z urzędu orzeczono na podstawie §2 i §14 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

O kosztach za postępowanie odwoławcze orzeczono na podstawie art. 554§2 k.p.k.